

RENAȘTEREA

ORGAN NAȚIONAL-BISERICESC SĂPTĂMÂNAL

Abonamentul anual: 400 Lei.

Director: Dr. I. MATEIU

Redacția și Administrația:
Cluj, Piața Cuza Vodă Nr. 3.

Bun de imprimat

Trecut în registrul special dela Tribunalul
Cluj, Secția III, sub Nr. 111-1938.

„Nimănu cu nimic să nu fiți datori, fără numai să vă iubiți unii pe alții, că acela care iubește pe aproapele a împlinit legea.“

Romani, 13, 8.

EPISCOPIA TIMIȘOAREI

Decretul-lege, apărut săptămâna trecută, prin care se înființează noua Episcopie ortodoxă a Timișoarei, a fost întâmpinat cu legitimă bucurie de toți credincioșii luminați ai Mitropoliei ardelenne.

Căci prin el se îndeplinește de o parte una din cele mai vechi și mai însemnate năzuinți a Românilor bănățeni, iar de alta credința strămoșească se întărește cu o nouă cetate de apărare, tocmai la una din frontierele expuse ale pământului românesc.

Dar satisfacția noastră este și mai deplină când ne dăm seama, că prin aducerea la viață a noii Episcopii s'a realizat încă un punct esențial din programul atât de vast și prevăzător al genialului mitropolit *Andrei Șaguna*. Căci încă din cele dintâi *Memorii* întocmite de el pentru restaurarea Mitropoliei ortodoxe, uzurpate la 1700 prin silnicia Habsburgilor catolici, se prevedea printre noule episcopii sufragane și una la *Timișoara*. Impotrivirile Vienei ultramontane fuseseră însă atât de mari, încât ele n'au putut fi înfrânte nici de autoritatea imensă ce-o avea la Curtea împărătească strălucitul conducător al Românilor din Monarhie. A trebuit să se dărâme însaș împărăția habsburgică și să-i ia locul stăpânirea românească spre a se putea realiza una după alta episcopiile de Cluj, Oradea și Timișoara, cum le cerea *Șaguna* încă de pe la 1860. Astfel să confirmă cuvântul profetic al lui *Gheorghe Barițiu*, care scria, că Mitropolitul *Andrei* croise planuri atât de îndrăznețe, încât va fi nevoie de cel puțin o sută de ani ca Românii să le poată împlini.

De sigur era cutezător să ceri pentru un popor, abia scăpat din lanțurile iobăgiei, înființarea de bastioane religioase naționale în marile centre ale catolicismului și șovinismului maghiar dominant. Viena și Budapesta înțelegeau ușor ce-ar fi

însemnat trei episcopii de cea mai pură esență valahă în regiuni cu mase compacte de suptuși, cari se trezeau la viață ca o grea amenințare pentru asupritorii lor milenari. De aceea au refuzat categoric și constant toate stăruințele repetate ale Mitropoliei noastre, făcute timp de 70 de ani, ca în schimb să susțină generos catolicismul agresiv prin icuirea de episcopii *unite* necerute, tocmai în ținuturi masiv ortodoxe. S'a aruncat astfel în mod diabolic sâmbânța vrajbei între frați, slăbindu-le puterile de rezistență în fața aceluiaș dușman comun al fraților desbinați în două biserici.

Ortodoxia ardeleană trebuia gătită, fiindcă existența și legăturile ei străvechi cu Țara Românească de aceeaș credință, însemna un factor primejdios al ideii de unitate politică, ce încălzia tot mai viu sufletele nației de pe cele două versante ale Carpaților.

Și iată, că voia lui Dumnezeu a fost, ca de ce s'au temut să nu scape. Unirea s'a făcut, iar datorită ei au luat naștere ca un semn al grațitudinii, toate acele episcopii pe cari spiritul lui *Șaguna* le socotise ca necesități de viață ale neamului său din Ardeal și Banat.

Ieri, în starea de robie, ele erau necesități defensive, astăzi sub cerul libertății le vedem ca instrumente ofensive în legitimarea stăpânirii noastre pe plaiurile strămoșești.

O episcopie ortodoxă aici, nu este numai un simplu decor de mândrie bisericească, ci mai vărtos un centru indispensabil de respirație sufletească și de afirmare — în forme spirituale optime — a trăinicieii Statului român întregit. Nimic nu exprimă mai bine caracterul *definitiv* al cuceririi unității noastre naționale, decât crucile sfințelor episcopii nou înființate, cu acele catedrale mărețe, ivite pretutindeni, în cari noi am pus ceva din veșnicia nebiruită a *credinței divine*, ce călăuzește

pașii popoarelor supuse vocii lui Dumnezeu.

În acest duh s'a creat și noua episcopie a *Timișoarei*. Ea va împlini în Banat aceeași misiune creștină și națională, pe care și-o afirmă cu atâta vrednicie celelalte episcopii ale noastre, consolidând ortodoxia prin vestire și realizări fecunde, prin zăgăzuirea răvășirilor streine, și cultivarea conștiinței de unitate sufletească, în care vedem toți bunii români cea mai sigură pavază a destinului nostru.

S'a zis de unii, că aceste chemări le putea îndeplini episcopie existentă a *Caransebeșului*, care trebuia doar mutată la Timișoara, spre a da capitalei Banatului și această satisfacție de ordin religios. Ni se pare însă, că totuș este mai valabil principiul forțelor sporite prin diferențierea factorilor creatori. Biserica, întocmai ca și Statul, nu trebuie să-și reducă mijloacele esențiale de luptă, ci dimpotrivă datoria ei este să le multiplice, căci numai astfel va fi în măsură să răspundă trebuințelor în continuă creștere ale credincioșilor săi.

Dându-se a doua episcopie, și încă în capitala *Banatului*, unde celelalte confesiuni le au de atâta vreme, Biserica noastră își înalță nu numai prestigiul la care are dreptul, dar câștigă posibilități sigure de noi și largi manifestări, menite a face din ortodoxie climatul cel mai prielnic pentru renașterea morală și națională a mândrei provincii dela granița Țării.

Așa vedem noi rolul episcopiei de Timișoara. Și nu vom uita să subliniem în cuvinte de sincer omagiu gestul de nobil sacrificiu al P. S. Episcop *Andrei Mager*, care înțelegând semnificația noii episcopii, a renunțat la nu mai puțin decât 7 protopopiate din eparhia Sa proprie, iar P. S. *Vasile* al *Caransebeșului* la două protopopiate de seamă ale Sale.

Când episcopia Timișoarei are la temelie ei o asemenea jertfă minunată, suntem îndreptățiți că bunul Dumnezeu îi rezervă un viitor plin de bogate roade religioase și naționale. Ele vor justifica în totul noua ctitorie spirituală, ce se leagă de domnia luminată a binecredinciosului nostru Rege Carol II-lea.

Cuvântarea d-lui C. Argetoianu

Președintele Consiliului rostită în adunarea F. R. N. din Cluj.

Domnule Președinte,
Doamnelor și Domnilor,

Dați-mi voie să încep cu cuvinte de grațitudine pentru cei cari mi-au dat prilejul să asist la această impunătoare manifestație cetățenească, la această mare sărbătoare a *Frontului Renașterii Naționale*. Dar înainte de toate țin să mulțumesc bunului și vechiului meu prietin, domnului *Consilier Regal Vaida*, al cărui nume e înscris la fiecare pagină în istoria glorioaselor noastre lupte naționale din ultimii 40 de ani — țin să mulțumesc lui *Alex. Vaida-Voevod*, care a venit să dea prin prezența sa, tonul sentimentelor care ne însuflețesc pe toți. Mulțumesc tuturor organelor F. R. N.-ului, dela cele mai modeste și până la d-nii secretari generali și la d. ministru *Giurescu*, care a știut să îndrumeze în cea mai per-

fectă ordine atâtea bunevoini doritoare să-și manifeste crezul politic în acest toc și în această zi măreață. Vă mulțumesc în fine dvs., oameni buni, care v'ați părăsit vetrele și a-ți răspuns la chemarea noastră, deși a-ți știut bine că nu vă ademenim la tarabă de fâgădueli și că voim numai să vă dăm prilejul să mărturișiți odată mai mult, credința noastră nestrămutată în Rege și în destinele Țării!

Guvernul pe care am cinstea să-l prezidez, și căruia îi revine astăzi greaua sarcină de a veghea la siguranța Statului înăuntru și în afară — va căuta fără îndoială să îmbunătățească stările impuse prin vitregia vremurilor, să aline suferințele, să ajute pe cei nevoiași, să sprijine pe cei lipsiți de mijloace. Guvernul nu va pregeta să-și pună toate pu-

terile în joc ca să-și îndeplinească datoriile sale — dar de făgădui nu vă poate făgădui în stările de azi decât trei lucruri: mai multă dreptate, mai multă omenie și liniște!

Dreptate și omenie! Va fi una din menirile esențiale ale F.R.N.-ului să culeagă toate plângerile celor ce vor fi neîndreptățiți sau tratați cu neomenie de agenții și reprezentanții stăpânirii încă nepătrunși de îndatoririle lor, oricare ar fi ei, pe orice treaptă ar fi așezați, și să le transmită pe calea ierarhică Guvernului. Vă dau cuvântul meu că nu va fi caz care să nu fie cercetat, judecat și sancționat, după dreptate.

Liniște.

Vă mai făgăduesc liniște. Pentru că liniștea să domnească pretutindeni va fi grija noastră ca oamenii fără rost și în vecinică căutare de foloase personale să nu mai poată turbura apele. Va trebui însă ca și toți fiii Țării, cu toți ceice trăesc pe acest pământ mănosc și blagoslovit să lase toate certurile, să uite tot ce i-a putut despărți în trecut și să-și dea mâna om cu om, să pună fiecare umăr la umăr ca să întărească și să apere tot ce s'a clădit cu atâta trudă. Și fiindcă diferitele neamuri care locuiesc pe pământul nostru s'au împăcat contopindu-se în rândurile F.R.N.-ului, dați-mi voie să mă folosesc de acest sobor și să îndrept câteva cuvinte dela această tribună către așa zisele minorități.

Statul român și minoritățile.

Trebuie să constat cu părere de rău, că dela început, dela încheierea României întregite, minoritățile n'au luat calea cea bună în raporturile lor cu poporul românesc. Mă refer chiar la minorități care, ca cea germană, n'au fost niciodată amăgite de curentele iredentiste, mai tot-

deauna pornite din afară. In loc să caute să caute să se apropie de nația majoritară și împreună cu dânsă să ia răspunderea apărării și conducerii Statului, minoritățile s'au închis în cercul intereselor lor locale, au luat mai totdeauna poziție potrivnică față de Statul Român și și-a mărginit năzuințele și stăruințele lor la obținerea unor privilegii de ordin mărunț față de problemele permanente ale Statului.

Cu atât mai mărunț, cu cât Statul Român dăduse dela început, prin însăși actele sale de întregire, drepturile cele mai largi tuturor cetățenilor de orice neam ar fi. Nu cred să fie Stat în Europa, și chiar în lume, care să fi tratat minoritățile sale etnice cu mai multă dreptate și cu mai multă bunăvoință. Noi am deschis brațele tuturor minorităților și nu este vina noastră dacă abia în ultima vreme și-au dat toate seamă că tot mai bine să trăiește la noi decât aiurea. Constat cu mare bucurie această trezire în conștiința conducătorilor minoritari și țin să-i asigur că i-am primit în Front frățesc și că așa cum i-am primit în Front suntem gata să-i primim în toate ramurile activității noastre naționale, cu o singură condițiune: să renunțe la particularismul lor politic și social și să mărturisească fără nici o rezervă și fără nici un gând ascuns crezul unitar pe temelia căruia s'a ridicat Statul Român indivizibil și idestructibil!

Declarând dela această tribună odată mai mult egalitatea de drepturi și de îndatoriri pentru minoritățile etnice încadrate într'o politică unitară, nu îmbrac în calitate de Șef al Guvernului hainele unui oportunism impus de împrejurări. Așa am gândit și am vorbit totdeauna. Iată cuvintele pe care le-am rostit acum 16 ani la Timișoara, în 23 Decembrie 1923:

„Ingăduiți-mi, iubiți prieteni, un moment de înduișare regionalistă. Suntem una din puținele țări în care regionalismul provincial nu constituie un pericol național. Suntem una din puținele țări care — între cele patru graniți, dela miază-noapte la miazăzi și dela apus la răsărit — bate și și tresare o singură inimă, rade sau plânge un singur neam. In România regionalismul nu este sinonim cu separatismul. Dimpotrivă cheagul nostru național e în mare parte plămădit de aceea dragoste strămoșească de moșie care nu se poate concepe decât ca o legătură indestructibilă și fecundă între om și colțul de pământ pe care el s'a născut și care-i va da ultimul adăpost.“

Ei bine, domnilor, aceea „dragoste de moșie“, aceea legătură indestructibilă și fecundă între om și colțul de pământ pe „care trăește“, leagă pe minoritari cu aceeași putere ca pe regionalist. Eu unul nu m'am îndoit niciodată că minoritarii noștri etnici, legați de pământul nostru ca și noi, îl vor apăra ca și noi jertfindu-se până la ultima picătură de sânge!

Noi ne-am spus cuvântul nostru — rămâne ca și minoritățile etnice să-l spuie pe al lor și să vie să se integreze în rândurile noastre. Dacă o singură țară avem azi, să uităm că vorbim limbi deosebite și că mergem Dumineca la biserici deosebite și să strigăm cu toții într'un glas: Trăiască în veci unită România intangibilă, Patria noastră a tuturor!

Minoritățile etice.

Fiindcă am atins, domnilor, chestia minorităților etnice, dați-mi voie să spun două vorbe și despre minoritățile etice, care se frământă în izolarea lor cu cât sunt mai uitate de Dumnezeu și de oameni!

In precedenta mea cuvântare dela Timișoara mai spuneam:

„Dacă nu mă tem de regionalismul nostru provincial, e un alt regionalism care îmi pare extrem de periculos, năbușitor al oricărui avânturi în spre mai bine, sterilizant pentru orice sămânță de progres. Acest regionalism sufletește e spiritul de separatism al partidelor. Prin el ne găsim mai despărțiți astăzi ca înainte de Unire — prin el învățăm să ne urâm în loc să ne iubim — prin el ideile și simțămintele sunt împiedecate să circule — prin el ne slăbim în loc să propășim — prin el suntem amenințați să pierim!“

„Impotriva acestui regionalism trebuie să ne ridicăm. Să încetăm cu frământările isvorâte numai din patimi personale sau din cultivarea exclusivă a intereselor materiale colective. In lupta aprigă, și care trebuie să fie aprigă, pentru izbândirea convingerilor noastre să nu amestecăm idealul cu realitatea după rețetele de până acum; să nu invocăm idealul cu scipirile lui amăgitoare pentru a acoperi realități, de a căror golisiune ne-ar fi rușine — iar când valurile vieții ne aruncă pentru un moment până în lumea ideilor, să nu ne pângărim idealul cu precupețiri de ordin material. Să nu dăm dreptate celui care a scris că în contact cu realitatea idealurile își frâng aripile.“

Deși pronunțate acum 16 ani, înainte de prăbușirea partidelor, aceste cuvinte ar putea să-și mai găsească rostul lor și azi. Ca acele insule de coral bătute de valuri în mijlocul oceanului și care adăpostesc în inima lor o băltoacă — au mai rămas grupuri politice răslețe, cu personal redus dar încăpățânat care crede că lucrurile mai pot merge de-a îndoaselea și că ne mai putem întoarce de unde am plecat. Ori dacă

F O I L E T O N

Unația și analfabetismul în eparhia Gherlei.

— Constatări statistice-culturale. —

de Iconom Stavrofor Dr. Gh. CIUHANDU

Dacă și în ce măsură, bisericile sau „cultele“, reprezintă în viața credincioșilor lor și un factor de cultură se va vedea din următoarele cifre statistice despre analfabetism sub raport confesional la anul 1881:

Din	Nici scrie nici citește	Procentul	Scara analf.
7.523 r. catolici	4.353	59.19	4
119.154 gr.-catolicii	113.193	94.95	2
1.639 armeni-cat.	501	30.57	7
31.549 gr.-ortodocși	30.407	96.06	1
1.774 ev.-augusteni	890	50.73	6
24.303 calvini-ref.	18.215	74.96	3
122 unitari	35	28.69	8
5.589 evrei	3.189	57.06	5
(2.024 lipsă din statistică)			
193.677	170.783		

Concluzia: Cel mai rău stăteau (1881) românii ortodocși, ca spore neînsemnate, lipsite de organizație bisericească solidă, în mijlocul agresiunii catolice-ungurești în formă de unație. Dar, iată, că și cei din cealaltă „strană“ duc isonul, la fel și alături de prigonita ortodoxie, cu analfabeți aproape sută la sută. Așa e, dacă ne-a certat Dumnezeu cu desbinare religioasă, încât, în acele

părți nici nu s'a încercat măcar, ca în alte părți, susținerea de școală confesională mixtă, după majoritatea confesională a populației. In asemenea condiții e prea slabă mângâierea, că nici cultele specific ungurești — romano-catolicii și calvinii — nu stau mai bine cu analfabetismul.

Dar să vedem, acum, stările din 1891:

Din	Nici scrie nici citește	Procentul	Scara analf.
8.670 r.-catolici	4.387	50.60	6
133.804 gr.-catolici	123.986	92.67	2
1.358 armeni cat.	385	28.35	9
34.426 gr. ortodocși	32.560	94.58	1
1.941 ev.-augustani	920	47.42	7
27.283 calvini-ref.	19.067	73.91	4
173 unitari	52	30.05	8
5 alți creștini	4	80.00	3
9.890 evrei	5.870	59.35	5

Și în acest tablou, desbinarea religioasă românească ne prezintă cel mai mare procent de analfabetism. La unitari, analfabetismul chiar sporește între cei doi ani statistici cu 1.36%; la evrei de asemenea, cu 2.29%; dar sporul acestui analfabetism se poate explica prin năvala semită, dela nord, cu un plus de 3201 evrei, analfabeți de regulă.

Iar dacă facem o comparație cu privire la scăderea analfabetismului în acel județ între anii 1881 și 1891, ea se înfățișează astfel:

- 1.05% la reformați
- 1.48% la ortodocși
- 2.22% la armeni
- 2.24% la greco-catolici
- 3.31% la augustani evanghelici
- 8.59% la romano-catolici.

Mai dăm un tablou, rezumând confesiunile înrudite, pentru a înfățișa procentul analfabetismului, în cei doi ani astfel:

Confesiuni	1881		1891	
	% ori	%	% ori	%
Catolici:	r.-cat.	7.523	8.670	66.11%
	gr.-cat.	119.154	133.804	13.51%
	arm.-cat.	1.639	1.358	15.83%
Protestanți:	augustani	1.774	1.941	4.55%
	calvini	24.303	27.283	100.00%
	unitari	122	173	
Ortodocși		31.549	34.426	
	Evrei	5.589	9.890	
		191.653	217.545	

mulți din noi au plecat fără să fie bine dumeriți încotro pleacă, un lucru este sigur — e că toți am plecat scârbiți de ce am lăsat și bine hoțărâși să nu ne mai întoarcem de unde am plecat.

Cea mai bună soluție pentru aceste minorități etice ar fi să uite și ele ce ne-a despărțit, să-și dea seama și ele că azi tot românul trebuie să facă zid în jurul Tronului și să vie să fie piept vrăjmașilor Țării.

Azi, ca și ieri, pentru ca destinarea să fie complectă, noi dorim să vedem aceste minorități etice ca și pe cele etnice — topindu-se în rândurile noastre. Ar fi regretabil dacă conducătorii minorităților politice s'ar arăta mai puțin clarvăzători decât conducătorii minorităților etnice. Ori și cum mâna noastră le rămâne întinsă. N'ași vrea însă ca în acest gest Domniile-lor să vadă un act de slăbiciune. F. R. N.-ul n'are nevoie de un ajutor pe care nu-l solicită, dar chemând pe toți fiii Țării la muncă, el nu poate închide ușa nimănui în afară de cei certați cu Codul Penal sau cu morala publică.

Doamnelor și Domnilor,

N'ași vrea să închei scurta mea cuvântare fără să aduc de aci, în aceste părți ale Ardealului, prinosul meu de recunoștință pentru toate jertfele pe care poporul le suferă cu resemnare pentru mântuirea Patriei. Știu că suferiți de pe urma concentrărilor și a rechizițiilor. Din nefericire nu putem suprima nici concentrările, nici rechizițiile. Nu noi am provocat starea de lucruri de azi din întreaga Europă. Suntem osândiți să facem ce fac și vecinii noștri. Nu putem dezarma în fața nimănui. Am luat măsuri, și vom mai lua, pentru ca concentrarea să apese cât mai puțin pe umerii populației nevoiașe,

— pentru ca multe din nedreptățile rechizițiilor, datorite mai mult lipsei de experiență decât relei voințe, să fie îndreptate și păgubașii despăgubiți.

Întoarceți-vă acasă cum ați venit, plini de încredere în Regele vostru. Nu plecați urechea către clevetitori. Fiecare generație și-a avut încercările sale. Câte suferiți voi sunt floare la ureche pe lângă ce am suferit noi în 1916 și 1917. Încordați-vă voin-

tele și faceți față greutăților. Fiți încredințați că ziua de mâine va fi a noastră. Evoluția Istoriei noastre e împletită cu a veacurilor și fiți încredințați că nimic nu ne va clinti din loc.

Trăiască Regele!

Trăiască România pe veci întregită!

Trăiască Frontul Renașterii Naționale!

Sănătate!

Decretul lege pentru înființarea Mitropoliei Olteniei.

Art. 1. Se înființează pe data publicării prezentei legi, Mitropolia ortodoxă-română a Olteniei, Râmnicului și Severinului, cu reședința în Craiova, având ca sufragane:

a) Arhiepiscopia Craiovei, care se înființează pe aceeași dată cu județele: Vâlcea, Romanai, Dolj, Gorj și Mehedinți;

b) Episcopia Argeșului, în întinderea ei actuală.

Mănăstirea Argeșului, actuala catedrală a episcopiei Argeșului, va servi numai drept „criptă a familiei regale a României“. Ea va sta sub jurisdicția canonică a episcopului de Argeș, care până la zidirea unei noi catedrale episcopale, își va alege și va folosi în acest scop, una dintre bisericile parohiale din Curtea de Argeș.

Art. 2. Arhiepiscopul Craiovei este și mitropolit al Olteniei, Râmnicului și Severinului.

Mitropolia Olteniei, Râmnicului și Severinului, va avea un vicar arhieru cu titlul de „Râmnicianul“.

Art. 3. Arhiepiscopia Craiovei va avea reședința la Craiova. Biserica „Sfântul Dumitru“ din Craiova se declară catedrală episcopală.

Art. 4. Episcopia actuală a Râmnicului-Noul-Severin se desființează pe data publicării legii de față.

Așezămintele și în general toate bunurile mobile și imobile ce-i aparțin trec de drept în patrimoniul arhiepiscopiei Craiovei.

Art. 5. Mitropolia Olteniei, Râmnicului și Severinului se orânduiește din punct de vedere canonic și administrativ, conform legii de organizare a bisericii ortodoxe-române.

Statul va complecta acestei mitropolii până la suprafețele prevăzute de art. 44 din legea de organizare a bisericii ortodoxe-române, terenul de cultură și acela de pădure, cari trec din folosința fostei episcopii a Râmnicului-Noul-Severin, în folosința mitropoliei, nou înființată.

Art. 6. Personalul slujitor, admi-

nistrativ și de serviciu al arhiepiscopiei Craiovei va fi același ca și la celelalte arhiepiscopii.

Intregul personal administrativ din serviciul fostei episcopii a Râmnicului-Noul-Severin, cleric și laic, trece pe data înființării arhiepiscopiei Craiovei la această eparhie, păstrându-și funcțiunile actuale cu toate drepturile aferente.

Arhiepiscopia Craiovei va avea 60 membri în adunarea eparhială.

Actualele organe reprezentative și executive (adunarea eparhială și consiliul eparhial) ale eparhiei desființată a Râmnicului-Noul-Severin în compunerea lor actuală vor continua să funcționeze ca organe ale noiei arhiepiscopii a Craiovei până la expirarea mandatului lor.

Art. 7. Ministerul de Finanțe este autorizat a deschide credite extraordinare pentru cheltuelile necesare organizării și funcționării noiei episcopii a Craiovei, până la viitorul buget, în care se vor înscrie regulat toate cheltuelile, precum și retribuțiunea întreagă convenită fostului titular al desființatei episcopii a Râmnicului-Noul-Severin, aceasta din urmă până la 1 Noembrie 1940.

Art. 8. Înalt Prea Sfințitul Patriarh al bisericii ortodoxe-române va desemna un locțiitor de arhiepiscop care va organiza și conduce nou înființata arhiepiscopie a Craiovei până la alegere și instalarea titularului.

INFORMAȚIUNI

Darul Suveranului. M. S. Regele Carol II-lea a binevoit să dăruiască din caseta privată suma de 2 milioane 500.000 lei pentru cantinele școlare din cele 10 ținuturi, urmând să fie ajutați copii cei mai săraci și mai silitori ai țăranilor noștri.

Este un gest profund mișcător, care arată grija deosebită a M. Sale pentru odraslele țării, atât de neglijate până acum. Sperăm că acest mare dar regal, va îndemna pe atâția români cu avere să-și dea obolul lor la o operă atât de patriotică.

Din acest tablou, să rețină cititorul următoarele împrejurări: Raportul, logic și intim, ce nu poate fi tăgăduit, ce există în acel județ, între procentul mare, al celui mai cras analfabetism, și între majoritatea zdrobitoare, de 67⁰⁰/₁₀₀, a catolicismului de toate categoriile! Nota lor comună, așa se vede, era ignoranța, în care se complăceau, mai mult pasiv, dacă nu aveau în coastă, decât un disparent procent de Protestanți, desbinați în trei ramuri, și o ortodoxie, care, și ea numericeste conta numai puțin. Protestanții și Ortodocșii, n'aveau nici forță numerică, nici înzestrare, pentru a se fi putut avânta, pe terenul cultural. Se avântau, însă, coborând — de sigur, din Maramurăș și, poate, și din Bucovina — evreii, sporind o dublă nenorocire: analfabetismul și mizeria sub raport material.

*

Ajunși la aceste constatări întemeiate pe cifre oficiale, cari nu pot fi trase la îndoială și nici combătute cu fraze, — mai avem, încă, de făcut câteva constatări de verificare, prin alte mărturii din afară. Ne vom folosi, acum, de informatori speciali, greco-catolici. Incepem cu marele memoriu, dela 1882, pe care clerul și poporul român uniet din episcopia Gherlei îl prezentase episcopului, de tristă celebritate, de pe atunci, care era Dr. Ioan Szabó. Memoriul a fost publicat și în gazeta publicistului de forță, greco-catolic și el, care a fost Gheorghe Bariț.¹⁾

¹⁾ Memoriul, existent și ca tipăritură aparte, a fost publicat în „Observatorul“ dela Sibiu, al lui Gh. Bariț, în mai mulți numeri din 1882.

„Memorandul“ — care purta 1251 de semnături de clerici și mireni distinși și fusese prezentat, în 24 Decembrie 1881, episcopului, prin o deputațiune,²⁾ — iată ce ne spune despre școlile confesionale — teologia și normala — dela Gherla: „In dieceza Gherlei, astăzi când toate popoarele culte ale lumii întregi au venit la aceea convingere, că fiecine, chiar și clericul, în limba maternă se poate perfecționa și poate mai ușor înainta în științe, decât în orice limbă străină, în seminarul diecezan studiile, cu excepțiunea teologiei pastorale, se propun în limba latină, foarte puțin pricepută de cea mai mare parte a elevilor. S'ar părea: că cu scop, ca cu atâta să știe mai puțin din acele studii, (In nota subliniară dela acest loc, autorul „memorandului“ adaugă informația: In Franța catolică, studiile teologice se propun în limba franceză, așa și prin mare parte a seminariilor din Germania; și totuși — sau mai bine zicând: chiar de aceea — unde sunt teologi și scriitori bisericesti catolici mai erudiți și mai renumiți, decât în zisele țări?). Dieceza Lugojului și (cea) a Orăzii-mari până acum încă nu au seminare clericale. Cea dela Oradea-mare, înainte de segregarea (despărțirea) Românilor de către Ruteni, își creștea clericul, parte în seminarul gr.-catolic rutean dela

²⁾ Alec. Bohățiel dela Cluj, căpitan suprem în pensiune; advocații Gavr. Man și Aug. Muntean; Dionisie Vaida, mare proprietar de Olpret, Daniil Lica și Gavriil Manu, adv. în Bistrița, Ioan Leményi proprietar în Iclod, Ioan Merzoc proprietar în Beclean. — Autorul „memorandului“, în care se cerea convocarea unui sinod (ca la ortodocși), fusese Alexandru Bohățiel. Vezi „Observatoriul“ Nr. 101 din 1882.

Ungvár, și parte în seminarul r.-catolic din Oradea-mare... (Memorand“, pag. 16—17). Tot asemenea se întâmpla și cu preparandiile (școale normale) de școale elementare. Ierarhia dispune singură și peste acestea, în modul cel mai absolutistic. Dintre preparandii, una e mai defectuoasă decât cealaltă (ibid., pag. 17).

În comparație, cu ortodocșii, spun mai de parte memorandiștii: „Apoi învățământul elementar (= primar) în biserică gr.-orientală, deși sunt încă multe defecte de suplinit, peste tot luând, stă mai bine, decât în biserică unită, în care mergem retrograd, și numai în foarte puține locuri (spre exemplu în școlile grănicerești ș. a.) putem zice că este o propășire îmbucurătoare; — dar se observă totodată, că aceste excepțiuni nu sunt a se ascrie îngrijirii respectivei superiorități eclesiastice, ci singur numai altor superiorități, cu totul independente de acestea. Așa, luând de exemplu partea morală-religioasă, în părțile apusene ale diecezei Făgărașului (azi: Blajului!), până în 1848 se afla o școală elementară mai bunășoară în Strâmba Fizeșului...“ (ibid. pag. 17.)

Pentru caracterizarea școlilor normale (cari se ziceau: preparandiale) de sub ascultarea bisericii uniete cam din aceeași vreme cu pomenitul „memorand“, vom cita, de ilustrare, cazul următor. Protopopul-paroh gr.-cat. din Sătmăr, Ioan Marcu iată ce scria la 1880, în gazeta lui Gh. Bariț: „Es tinerii din preparandii și nu știu să cânte un amin, omeneste. Așa pății eu cu unul, cu, încât credincioșii sta să fugă din biserică. Iar ținând concurs în Medieș și Gorbed pentru stațiunile docentale (învățătoarești), recurenții nu au fost în stare să facă o simplă analiză gramaticală“²⁾. (Va urma)

²⁾ Observatorul, Nr. 82 din 1880, pag. 237.

Convocarea marelui Colegiu electoral pentru ocuparea scaunelor de Mitropoliți ai Moldovei și Olteniei.

I. P. S. Patriarh Nicodim a dispus convocarea Colegiului electoral pentru alegerea de mitropolit la Mitropolia Moldovei și la nou înființata Mitropolie a Craiovei. Data alegerii a fost fixată pentru zilele de 29 și 30 Noemvrie a. c. În acest scop Consiliul central bisericesc a luat măsuri pentru îndeplinirea formalităților legale. În ce privește episcopia nou înființată a Timișoarei, alegerea de episcop se va face după constituirea organelor reprezentative, prevăzute în legea de organizare bisericească.

Solia de pace a Regelui nostru.

M. S. Regele Carol II-lea a adresat Regelui Angliei, președintelui Republicii franceze și cancelarului Hitler următoarea telegramă: „În momentul când Suveranii Olandei și Belgiei oferă bunele oficii în scopul de a găsi bazele unei păci drepte și statornice, cred de datorita Mea a asigura pe M. Voastră că fac urările cele mai sincere pentru reușita acestei nobile inițiative, pe care o sprijin din toată inima“. Toată presa străină vorbește în termeni elogioși despre actul înțelept al iubitului nostru Suveran, care exprimă așa de bine voința de pace a României neutrale.

Solemnitatea dela noua Mitropolie a Olteniei. Duminecă 12 l. c. s'a săvârșit la Craiova, în cadrul unor frumoase solemnități, instalarea P. S. Arhieru Irineu Mihălcescu ca locotenent al noii Mitropolii a Olteniei. Au fost de față P. S. episcop Grigorie Leu al Argeșului, d-l N. Cornățeanu ministrul agriculturii, d. D. Simian rezident regal al Olteniei ș. a. Evenimentul a fost salutată cu toată bucuria de clerul și credincioșii noii Mitropolii, menită a răspunde unor rosturi însemnate în dezvoltarea religioasă și culturală a uneia din cele mai viguroase regiuni a Țării noastre. Adăugându-se și alte așezăminte de cultură mai înaltă, Craiova își va reface în scurtă vreme gloria de altă dată.

Adunarea F. R. N. din Cluj. Dumineca trecută a avut loc în sala Teatrului național cea dintâi mare adunare a F. R. N. Au venit din ținutul Someș peste 20.000 țărani, spre a asculta noul crez românesc al țării. Au rostit cuvântări înălțătoare dd. C. Argetoianu președintele cons. de miniștri, Al. Vaida Voevod, președintele Camerii, d. C. Giurescu ministrul F. R. N., un țăran, reprezentanții comerțului și ai meseriașilor, etc. Era de față toată intelectualitatea Clujului, în frunte cu P. S. Episcop Nicolae Colan și P. S. Episcop Iuliu Hossu. Pe scenă luaseră loc membrii guvernului și membrii consiliului superior al F. R. N.

După terminarea cuvântărilor s'a desfășurat în fața Teatrului defilarea gărzilor și a număroaselor grupuri

de țărani din toate județele ținutului Someș. Publicul i-a aclamat călduros. Orașul întreg a fost splendid pavoazat.

Seara d-l prim-ministru s'a însoțit la București cu un tren special.

A fost o manifestație din cele mai frumoase, care a impresionat adânc. Dăm și noi în altă parte importantul discurs politic al d-lui C. Argetoianu, preș. cons. de miniștri.

Sărbătoarea recoltei. În 58 județe au avut loc Dumineca trecută serbări pentru concursul recoltei, prezidate de reprezentanții Statului. S'au acordat premii în bani și medalii agricultorilor cari au prezentat cele mai bune recolte de grâu și porumb. Scopul acestor concursuri este să încurajeze pe marii și micii agricultori la o producție din ce în ce mai bună, care să ridice prețurile la export. Dela premiați s'au cumpărat însemnate cantități de sămânță, cari au fost distribuite plugarilor. Preoții noștri nu vor întârzia să arate sătenilor însemnătatea acestor măsuri, îndemnându-i la o plugărie rațională.

Reforma învățământului secundar. Săptămâna trecută s'a publicat decretul-lege privitor la noua organizare a învățământului secundar teoretic. În spiritul ei d. prof. Petre Andrei, ministrul educației naționale urmărește o mai bună selecționare a elitelor, cari să intre în Universitate. De aceea organizează liceul cu 2 cicluri; de 7 clase pentru elevii mai slabi, cari având absolvența pot îmbrățișa cariere mai mici ca guarzi, conducători tehnici, funcționari de stat, de administrație etc. Iar elevii bine dotați vor urma liceul cu 8 clase, cea de a opta fiind decretată clasă de bacalaureat, cu o programă și profesori speciali. Se vor mai înființa 10 licee model în fiecare ținut câte unul, lângă cari vor funcționa și internate pentru fiii de săteni. Elevii premianți vor deveni bursierii Statului, fiind întreținuți tot astfel și la Universitate. Se instituie concursul de agregat pentru profesori, spre a recruta dintre ei pe directorii de școli și inspectori generali. Mai sunt și alte inovații cum e comunitatea de muncă a elevilor și juriul de judecată.

La examenul de capacitate preoțească din 20 Oct. a. c. s'au prezentat opt absolvenți ai Academiei noastre teologice. Au reușit cu nota foarte bine: Ion Ghemean, Andrei Muntean, Veniamin Părvu, Stefan Straja și Ion Voica; cu nota bine: Gheorghe Lupșe, Francisc Rotariu și Sabin Ferghete.

Imprumuturile dela Cassa clerului. „Consiliul de administrație al Cassei de economie, ajutor și credit a clerului ortodox, aduce la cunoștința membrilor, preoți și cântăreți din țară, că imprumuturile pe termen scurt se aprobă de Comitetul de direcție iar sumele se expediază prin mandat poștal, în cel mult patru zile după înregistrarea cererilor la cassă. Membrii cassei sunt rugați să nu se mai deplaseze la București, pentru a-și susține cererile de împrumut, în-

trucât aprobările se dau, fără întârziere și în strictă conformitate cu legea. Imprumuturile pe termen scurt se dau până la o sumă egală cu de opt ori salariul bugetar pentru membrii cari au vechimea de 10 ani și se restituie în cel mult doi ani, în rate lunare, care să nu treacă de jumătate din salariul celui împrumutat. Cererile se vor trimite pe adresa Cassei, str. Maria Rosetti 63. București“.

Apelul de pace al Belgiei și Olandei. Se cunoaște apelul adresat de Regele Belgiei și Regina Olandei către toate Statele inclusiv cele beligerante, de a consimți să se încerce rezolvirea conflictelor actuale pe cale pașnică. Suveranul nostru înțelept a răspuns că România aderă deplin la această inițiativă. Anglia și Franța au declarat din nou, că și ele sunt de acord dacă Germania este aplicată să repare nedreptatea făcută Austriei, Cehoslovaciei și Poloniei, apoi să dea garanții reale că renunță la metoda violenței și agresiunii, urmând ca ori ce neînțelegeri între popoare să fie soluționate pe calea negocierilor pașnice. Se așteaptă acum răspunsul Germaniei.

Discursul d-lui Churchill. Vestitul ministru al marinei engleze, d-l W. Churchill a rostit Dumineca trecută la Radio o cuvântare, în care a spus: „puteți considera ca o certitudine absolută, că ori se nimicește tot ceea ce constituie rațiunea de a fi a Mării Britanii și a Franței, ori Hitler și regimul național-socialist vor fi zdrobiți și distruși“. Aceste cuvinte arată limpede cu ce înversurare va fi dus războiul de către beligeranți. Astfel speranțele păcii par a se risipi în vânt.

Pentru muzeul eparhial am primit dela parohia Nadeșul român 4 sigile, dela Călățele două, iar câte unul dela parohiile Gura Arieșului, Miluan, Lunca Mureșului, Stejeriș și Miheș.

Situația Olandei și Belgiei. Cele două țări din Apus, situate geografic între cele două părți care se războiesc, sunt tot mai îngrijorate, de a nu-și putea păstra neutralitatea la care s'au angajat. Mișcările de trupe germane dela frontiera lor, le-a silit să ia cele mai grabnice măsuri de apărare, mergând până la cea mai gravă: deschiderea zăgazurilor, cari au inundat întinse teritorii în Olanda. Fiecare zi poate aduce surprize dezastruoase pentru cele două țări mici.

BIBLIOGRAFIE

A apărut Nr. 11 pe Noemvrie 1939 al revistei „Viața Ilustrată“ de sub direcția P. S. Episcop Nicolae Colan, cu următorul sumar:

V. Sămărtinean: Alte orizonturi, altă viață; Prot. Ion Goron: Postul; Romeo Dăscălescu: Terține și Toamnă (poezii); Dinu Pajură: Ce să facem cu Eminescu; I. V. Spiridon: Cântec de toamnă și Cruce... (poezii); Emil Zegreanu: Toamna 'n oraș și Vânt de toamnă (poezii); Pr. Teodor Ciceu: Cântec românesc și Înfrățire (poezii); Pr. Florea Mureșanu: O parohie ortodoxă model la Berlin; Ilie Mănițiu: Dăian haiducul și Instantanee de toamnă (poezii); Drd. Emil Zegreanu: Ocrotirea și asistența socială a copilului; Grigorie T. Marcu: „Colo 'n munții Tebei...“; Aurel Zegreanu: Matinală (poezie); Const. Goron: Marie (poezie); Eugenia Mureșanu: Oglinzi; Zoe Ripeanu: Spre adevăr

(poezie). I. Bunea, S. St., V. Mateiu și Iosif E. Naghiu: Cronica literară: Maistorașul Aurel, ucenicul lui Dumnezeu. Indrumător liturgic. Tineri bihuroitori. Hristos în Strajă. Pedagogul Dr. Petru Șpan. Din relațiile și corespondența poetului Gheorghe Sion cu contemporanii săi. Filosofia morală. Gr. T. M.: Cronică internă și Cronică externă. Viața veselă. Numeroase ilustrații.

Consiliul eparhial ort. rom. Cluj.

Nr. 6920/1939.

Ordin circular

către toate organele protopopești, parohiale și mănăstirești din Eparhia Vadului, Feleacului și Clujului.

Prin legea de stat, publicată în Monitorul Oficial Nr. 162 din 17 Iulie 1934, s'a ordonat conscrierea averilor bisericești, a venitorilor bisericești și a salarelor și remunerațiilor date de bisericile de pe teritoriul României slujbașilor ei. Legea vi s'a comunicat cu ordinul circular Nr. 5131-1934, și conscrierea s'a executat. Vă atragem din nou atențiunea asupra articolului 2, alineatul 2 din această lege, pe care o aveți în arhivă, și care dispune, ca: „Orice schimbare în inventar, în averea și veniturile cari fac obiectul prezentei legi, vor fi comunicate Ministerului cultelor și artelor în cursul lunii Decemvrie a fiecărui an“.

Pentru a putea satisface acestei dispozițiuni legale, prin prezenta ordonăm, ca, toate acele autorități și persoane bisericești în subordine, în inventarele și venitele cărora a intervenit vr'o schimbare în cursul anului 1939, să întocmească pentru această avere, respective venit, un nou inventar, respective o nouă declarație, și să o înainteze prin P. Cucericii domni protopopi Sfintei Episcopii, până în ziua de **10 Decemvrie 1939**, cunoscând că cine n'o înaintează răspunde personal de întârziere, dacă este vr'o schimbare și n'a anunțat-o.

Formularele necesare se comandă direct dela Bibliotecă Eparhială.

Formularele se vor completa în 4 exemplare, adică câte unul pentru Parohie, Protopopie, Episcopie și Minister și sunt a se iscăli de toate autoritățile indicate în lege și pe formular.

Noile declarații, acolo unde sunt schimbări, se vor face pe baza inventarului și raționinului ultim dela 31 Decemvrie 1937.

Independent de această lucrare ni se va înainta de către toate părțile constitutive ale Eparhiei noastre, parohii, protopopiate și mănăstiri, copia bugetului pe 1939, tot până la 10 Decemvrie 1939.

Prezentul ordin privește și mănăstirile și personalul lor.

Cluj, la 10 Noemvrie 1939.

Consiliul eparhial.

Nr. 6983/1939.

CONCURS

Pentru ocuparea postului de econom la internatul academiei noastre teologice se publică prin aceasta concurs cu termenul de **30 Noemvrie a. c.** Retribuția 2576 lei, locuință și întreținere în internat.

Reflectanții își vor înainta cererile cu documentele cuvenite la Consiliul eparhial până la data de mai sus.

Cluj, la 14 Noemvrie 1939.

Consiliul eparhial.

Tipografia Eparhiei ortodoxe române, Cluj.